Qardanağdan Şamxat bərk-bərk yapışdı,
Bir-bir ona keçmişini danışdı,
Yerdə qalan biri-birinə qarışdı,
O nə dedi, əri onla barışdı,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.

Dedi:-Şamxat, yapış məndən, atımdan,
Çox özünü öymə tanrı adından,
Qurdalasan çox iş çıxar qadından,
Axsamasın qoy at mənim altımda,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.

Dedi:-Sözdə arı olaq, işdə düz,
Bir yerdəyik, bir yoldayıq indi biz,
Ağır gündə üstün olluq ikimiz,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.

Sən yenidən doğulubsan elə bil,
Yaçayarıq, çoxalarıq ilbəil,
Qoy bəzəsin bizi düzlük, şirinlik,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.

Çapa-çapa uçmaqdaydı Qaşqaat,
Şamxat deyib danışırdı adbaad,
Gizliləri açmaqdaydı o qat-qat,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.

XXXII QAPI

Gecə vuruş söyləncі

Əkbitənin səsləncləri gurladı,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...
Tunq toplumla Misirelə gedirdi,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...

Mal buynuzu səsləncində səs ötkəm,
Bu səs çılğın, diskintili, döyüşgən,
Basar olur çarpışmada o hərdən,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...

Misireldə üz vermişdi qan-qada,
Efiopi yürüşdəydi Elata,

Öz oğluna yardım gedir Tunq ata,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...

Dalğalanır ön sırada başraqlar,
Titrəyişdə al ipəkdən saçaqlar,
Gün altında parıldayır yaraqlar,
Bir az solğun görünürdü yanaqlar,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...

Tunq qabaqda tunc iplikdən çuxası,
On min atlı yaraqlısı, atlısı,
Atlarının oynağanı, yorğası,
Parıldayır qayışının toqqası,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...

Lap öndəcə gözətçilər, busqular,
Lap arxada ikiatlı qoşqular,
Yelləməkdə ağ başraqlı asqılar,
Xarıldayır dörd təkərli qurqular,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...
Dörd göy salğı içindəsə Elçiçək,
Dörd bir yanı sarı ipək, al ipək,
Boşqablarda ərik, alma, çiyələk,
Hər qulluqçu durub baxır kölətək,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...

Çil-çil atsa oynaqlayır, döş gərir,
Göz oxşayır daş-qaş içrə yəhəri,
Ortülüdür yalmanının üzəri,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...

***

Tunqər oğlu Çatan şahı düşünür,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.
Tunqər isə şahlarşahı sayılır,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Düşünür ki, Misireli alaram,
Yurdu firon şahlıqından salaram,
Çatan dönər, mən orada qalaram,
Lap Nil boyu nə vardırsa talaram,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Gözətçilər soraq tutub hər işdən,

Dedilr ki Tunqər düzdə, örüşdə,
Beş toplum var, Misrə sarı yürüşdə,
Dən vurular qanqadadan, döyüşdən,
Biz çəkindik onlar ilə görüşdən,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Danışırlar, biz Fironu tutarıq,
Çatanını dustaqlığa atarıq,
Bu ölkəni allıq, qana qatarıq,
Sürüyərik, ölkəmizə qatarıq,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.
Tunq gözlədi qap-qaranlıq gecəni,
Misireli arşın - arşın ölçəni,
Dedi gecə onlar yatıb dincəlir,
Seçdi gecə gözü yaxşı görəni,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Dedi:-Toplum iki yerə bölünsün,
Acıqanın lapdan önü alınsın,
Arxadan da hərləməyə salınsın,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Gecə toplum atsız, səssiz yürüşdə,
Çığırtılar, bağırtılar, təpişdə,
Hamı pərtdir bu bicləmə gedişdən,
Hamı bilir sağ çıxammaz döyüşdən,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Qaranlıqda döyüşçülər qısılıb,
Bütün yollar hər bir yandan kəsilib,
Acıqanlar sanki sapdan asılı,
Çoxu gecə tutuq düşüb, basılıb,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Acıqanın baş önəri çılğındır,
İşi-gücü dağıtmaqdır, qırğındır,
Səsi kobud, nəriltisi yoğundur,
Döyüşlərdə leş yeyəndir, quzqundur,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

-Ahay kimsən, gələn toplum, qorxaxsan,
Gecəquşu, sən işığa yamaqsan,
Sən içiboş yar-yaraqlı papaqsan,
Gündüz topal, gecə isə çolaqsan,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Tunqər dedi:-Çıx qabağa deyim mən,
Qaranlıqda vayzaqlama, öyünmə,
Nağaratək danqıldanma, döyünmə,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Bu gecənin qaranlığı qapqatı,
İki qılınc göydə küt-küt parladı,
Bir-birinə baxdı ərlər gözaltı,
Çox gözlərdə qılınclardan parıltı,
Bir birinə yaxınlaşan qaraltı,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Çaqqıldadı, şaqqıldadı qılınclar,
Qarşılaşdı, Efiopi Mindiyar,
Topbuz səsi guruldadı dalbadal,
Bağırtıdan, səsdən batdı qulaqlar,
Səsdən başqa bu gecədə heç nə var,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Yanır gecə ulduzları, sayrışır,
Yaraqlılar biri-birinə daraşır,
Çaşıb çoxu kölgəsiylə çarpışır,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Gecə baxdı, qorxdu, yumdu gözünü,
Gün göründü, göylər açdı üzünü,
Ölənləri saydı, yüzdə yüzünü,
Çılğın önər susdu, kəsdi səsini,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

Birdən Çatan toplumayla yetişir,
Atasının toplumuna bitişir,
Qalanlarla vuruşaraq didişir,
Necə şahlı ölkədir Mindiyar.

***

Çatan dedi:-Kəsi olum Tunq ata,
Yol var sanki ürəklərdən ürəyə.
Bu döyüşdə sən basarsan, oğlun yox,
Yol var sanki ürəklərdən ürəyə.

Bu yürüşü ata, hardan bilmisən,
Nə yaxşı ki, ağır gündə gəlmisən,
Toplumunu iki yerə bölmüsən,
Acıqanın ürəyini dəlmisən,
Yol var sanki ürəklərdən ürəyə.

Yüz il qabaq ata, bizi aldadıb,
Dilə tutdun, atımızı nalladın,
Dörd qardaşı atsayağı çulladın,
Saçımızı öpdün bir-bir yalladın,
Hərəmizi bilməzliyə yolladın,
Yol var sanki ürəklərdən ürəyə.

Ana gəldi, Çatan döndü uşağa,
Şah atından düşdü qaçdı qabağa,
Ayağına düşdü, döndü dolağa,
Yol var sanki ürəklərdən ürəyə.

***

Qoşar çıxdı irəliyə,
Şaman gəldi qan elədi,
Mən tanrıyam yerdə deyə,
Dörd yanına od pülədi,
-Balıq balığı qovlayar,
Böyük kiçiyi ovlayar,
Tülkü hamını tovlayar,
Çalış gözün açıq olsun,
Sümük sümüyü bərkidər,
Bala yuvanı tərgidər,
Yoxsul yayınar vergidən,
Burda gözün açıq olsun,
İçin, çölün ayıq olsun,
Minel qızı, baxma belə,
Ölüşgəyib durma elə,
Çıx qabağa gülə-gülə,
Ver saçları sərin yelə,
Bax gözlərin açıq olsun,
Atan, anan ayıq olsun,
Turqa deyin Qoşar gəlib,
Biz dardaydıq, hardan bilib,
Acıqanı yoldan silib,
Qılınc vurub, yüzü ölüb,
Çatan gözün açıq olsun,
Atan, anan ayıq olsun,

***

Çatan burda Firon deyil, şah idi,
Yannan gələn əl-ayaqlı baş olar.
Seldən, sudan aldı gözəl Saranı,
Yannan gələn əl-ayaqlı baş olar.

Şahdır Çatan başkəndə yox, Nileldə,
Burda nələr yaradıbdır qırx ildə,
El danışır öz diliylə hər yerdə,
Yannan gələn əl-ayaqlı baş olar.

Nil çayının su qırağı daş hörmə,
Çox qabarma çayım, daha köpürmə,
El-obanı yerdən silib, süpürmə,
Burulqanda sudan ip-sap əyirmə,
Yannan gələn əl-ayaqlı baş olar.

Firon gəlir Çatan şahı yoxlasın,
Tunqər ilə barış, əltut bağlasın,
Mindiyarla çox yaxınlıq saxlasın,
Yannan gələn əl-ayaqlı baş olar.

Salxım saqqal, topa birçək, qalın qaş,
Uzun boyun, xirda burun, iri baş,
Qara gozlər soyuq daşdır, qara daş,
Yannan gələn əl-ayaqlı baş olar.

Tunqa baxdı o “düzgəldin” söylədi,
Toplumuna çoxbasarlıq dilədi,
Sağ əlini hamılığa yellədi,
Yannan gələn əl-ayaqlı baş olar.

Bağışlarla sevindirdi qanağı,
Elçiçəyə sırğa, Tunqa qolbağı,
Topluma da yağlı çörək, bığyağı,
Yannan gələn əl-ayaqlı baş olar.

Sonra dedi:-Neçə quyu qazdırın,
Yaralını diri-diri basdırın,
Hay-küy salın, qaçanları azdırın,
Tutuqları daş işinə yazdırın,
Yannan gələn əl-ayaqlı baş olar.

Firon dedi:-Tunq, Elçiçək, Eldəbir,

Gərək bizdə qonaq qalsın düz bir il,
Çıxıb yola Başev, sizi gözləyir,
Çalhaçaldır, toy-düyündür, səs-səmir,
Yannan gələn əl-ayaqlı baş olar.

***

Tunqa dedi tutuq düşən həbəşlər,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.
Biz Mindiyar yaraqlısı oluruq,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

And içirik Tunqa, bir də tanrıya,
Döyüşlərdə Mindiyara yarayaq,
Orda qalaq, biz ordaca qarıyaq,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Firon dedi:-Öncə işə başlayın,
Gedin şoran torpaqları xışlayın,
Qazıntıda, tikintidə işləyin,
Yalvar-yaxar yaşamağı boşlayın,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Dedi:-Gedin daş işinə həbəşlər,
Sizi gözlər Misireldə çox işlər,
Qamçı, təpik, hədələmə, söyüşlər,
Fironun da öz yeri var demişlər,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Tunq qızardı, acıqından tutuldu,
Qara qaşlar çəkilərək, çatıldı,
Boynundakı damarları dartıldı,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Elçiçək də sanki bir az qısıldı,
Bu döyüşdə Basar sanki basıldı,
Çatanın da içi yandı, qazıldı,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Tunq udqundu, Firon kəsdi səsini,
Başa düşdü sanki yersiz sözünü,
Dönüb Çatan şaha tutdu üzünü,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Dedi:-Çatan, yorğun düşüb Tunq ata,

Dörd təkərli qoşqunu qoş beş ata,
Gedək Başev şənliyinə, büsata,
Qonaqları biz göstərək elata,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.
Tunq atanın adı-sanı ucadır,
Elçiçəklə tunq zirvədə haçadır,
Həbəş hələ atlaşmayıb, dayçadır,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Firon dedi:-Tunqa qoşqu ayırın,
Başev yola göz tikibdir, buyurun,
Ərlər, Tunqun arxasınca yüyürün,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Həbəş söyləncisi

Qoşar dedi:-Misireldə olmuşam,
Mindiyardan bura cığır salmışam,
Nilelliyə bir ay qonaq qalmışam,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Şaman dedi:-Qoşar, öymə özünü,
Çək Turqərdən, alıcı, ley gözünü,
Gəl hər yerdə deyək sözün düzünü,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Böyük Firon, burda hər yer dağıntı,
De nədəndir ürəklərdə sıxıntı,
Dediklərin böyük Tunqa toxundu,
Aldı Tunqu, aldı bizi boğuntu,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Tanrı dedi, Tunqər, qayıt buradan,
Yoxsa səni götürərlər aradan,
Uğurelə gəlib dolub acıqan,
Belə deyir mənə böyük yaradan,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Tunqər dedi:-Haydı, qayıt Minelli,
Bizə “saqol” demədilər, bu bəlli,
Şaman, Qoşar qabaqgörən, təpərli,
Mən yapışım gərək sizdən beş əlli,

Haydı qayıt öz yurduna Minellı,
Yaraqlıya qorxmaz başçı gərəkdir.

Uruyer söyləncі

Turpar, Sona Uruyerə çatdılar,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.
Uruyerdə Sona yaman sevindi,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.

Güləşirdi Sona ilə Tayqulaq,
Ot üstündə dığırlanıb qurdsayaq,
At üstündə quştək uçub, çaparaq,
Yıxıl-yıxıl ötüşürdü qacaraq,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.

Boylu sona sevinirdi, gülürdü,
Sevincini turpar ilə bölürdü,
Ilk sevgidir ilk körpəsi, bilirdi,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.

Tutulmuşdu o Şamxatı görəndən,
Şamxat onu oynatmışdı yerindən,
Əl çəkmirdi Şamxat onun ərindən,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.

Turpar onu danışdırır, dindirir,
Öyüb, Minel gözəlinə döndərir,
Hərdən gedib ağaclıqdan tut dərir,
Onu qıza, Qardanağa göndərir,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.
Sona bilmir Şamxat göydən enmədir,
Yarım yarı tanrılıqdan dönmədir,
Qardanağla seviş-öpüş gündədir,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.

Sona doğur, oğlu olur, kök, topa,
Tayqulaqla olub süddə, süd ortaq,
İkisi də süd qardaşı, qarınpa,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.

Turpar deyir:- Öz atımı çapım mən,
Gedim boyuk Turq atanı tapım mən,

Saqqalından, əllərindən öpüm mən,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.

Sona dedi:-Tək qalaram burda mən,
Şamxat məni oynadacaq yerimdən,
Qorxuram ki, biz vuruşaq heç nədən,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.

Turpar dedi:-Şamxat dibdən özgədir,
Tanrı deyil, tanrılara kölgədir,
İştar sevgi tanrısına yengədir,
Yollar ona yol yox, döngə-döngədir,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.

Tək deyilsən indi Sona, körpə var,
Üzərində Tunqər kimi kölgə var,
Mindiyarla, Minel kimi ölkə var,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.

Ayrıldılar, Sona susdu, ağladı,
Sol əlinə onun qaytan bağladı,
Qucub onu, qucağında saxladı,
Yerdəyişmə qıvraq edər adamı.

Anakar söyləncі

Götürüldü yaraqlısı Minelin,
Yaraqlının dədəsidir yarağı.
Həbəş, Darvid, Pars, Asur da içində,
Yaraqlının dədəsidir yarağı.

Çatan tutdu ürəyini, bayıldı,
Azca sonra keçinmədən ayıldı,
Bu səs, küyü Misirelə yayıldı,
Firon Turqun acıqanı sayıldı,
Yaraqlının dədəsidir yarağı.

Minellilər qıy vurdular ley kimi,
Uğurelə uçdu oxla yay kimi,
Xarıldadı dağdan axan çay kimi,
Şimşəklərə, küləklərə tay kimi,
Yaraqlının dədəsidir yarağı.

Kimsə dedi, balam qurban, Mindiyar,

Qan-qırğından başqa səndə hər nə var,
Səndən ayrı mənim üzüm saralar,
Ürəyimdə qalıb səndən yaralar,
Yaraqlının dədəsidir yarağı.

Tunq eşitdi bunu, gizli ağladı,
Hönkürtüdən güclə özün saxladı,
Öz-özüylə dəmir andiç bağladı,
İçi sanki tir-tir əsdi, laxladı,
Yaraqlının dədəsidir yarağı.

Dedi, "Tunqər, Minellilər basılmaz,
Pis gendə də ona, buna qısılmaz,
Sonevi də özgə yerdə qazılmaz,
Tanrı andı özgə dildə yazılmaz,
Yaraqlının dədəsidir yarağı.
Dedi, mənəm ağ başrağı Turların,
Babil, Qobu, Çinçay, Parsel yurdları,
Mənəm şahı adamların, qurdların,
Pars, sak, uru, Darvid, Hindel, surların,
Yaraqlının dədəsidir yarağı".

***

Tunq gördü ki, kimsə durub yol üstə,
Yolda durma, yol üstündə dayanma.
Paltarları əzik, saçı pırtlaşıq,
Yolda durma, yol üstündə dayanma.

Öz özündən sanki nəsə soruşur,
Ürkülüdür dayanışı, duruşu,
Saçı qara, saqqalısa sarışın,
Yolda durma, yol üstündə dayanma.

O, Tunqəri, Çilçil atı saymayır,
Öz-özüylə danışmaqdan doymayır,
Yaraqlını yaxınına qoymayır,
Yolda durma, yol üstündə dayanma.

Başəydisi, ələpdüsü görünmür,
Onda səsdən qorxu, ürkü yaranmır,
Qoşquatlar yürüşündən qorunmur,
Yolda durma, yol üstündə dayanma.

Kiminləsə o danışır, deyişir,

Əl-qol atır, kiminləsə döyüşür,
Birdən-birə susur, lapdan dəyişir,
Yolda durma, yol üstündə dayanma.

Çıxır onun qabağına Eldəbir,
Deyir:-Kimsən, tək gəzirsən, söylə bir,
Əlindəki cızmaqara, de, nədir,
Yolda durma, yol üstündə dayanma.
-Məni gərək tanıyaydı Tunq ata,
Mən gedirəm doğma yurda, Elata,
Tək-tək gəzər həm Anakar, həm qartal,
Yolda durma, yol üstündə dayanma.

Tunqər deyir:-Yurddur sənə Mindiyar,
Sən şairsən, tanıq adın Anakar,
Mənim sənə, sən şairə sözüm var,
Yolda durma, yol üstündə dayanma.

***

Şair deyir:-Mən heç kiməm, hər nəyəm,
Hərdən-birdən hər nə çıxır heç nədən.
Heç nə idim mən anadan olanda,
Hərdən-birdən hər nə çıxır heç nədən.

Mənim ölkəm Türklər, Turlar diyarı,
Yer üzünü tutub yarıbayarı,
Başrağımız dalğalanır ağ-sarı,
Hərdən-birdən hər nə çıxır heç nədən.

Şahlığımdan danışarsam mən bir az,
Baş-başadır Qoşaboğaz, Buzboğaz,
O yan buzlaq, bu yan isti, gün, ayaz,
Turlarındır dəniz, dağ, daş, dik, dayaz,
Hərdən-birdən hər nə çıxır heç nədən.

Turlar “Turan” olub, daha yaxşıdır,
Parsel, Çinel, Hindel ona qonşudur,
Ancaq təkcə Parsel bizə qarşıdır,
Hərdən-birdən hər nə çıxır heç nədən.

-Sən bunları hardan belə bilirsən,
De, Anakar, hardan belə gəlirsən,
De, Turqərdən nə istəyib dilərsən,
Hərdən-birdən hər nə çıxır heç nədən.

-Varındırsa mənə bir az çörək ver,
Mən də olum öz yurdumda yerbəyer,
İki yurdun oğuluyam, sən də bil,
Şah oğluyam, bunu hamı düz deyir,
Hərdən-birdən hər nə çıxır heç nədən.

Tunqər deyir, Anakara at verin,
Yəhərinin üstə ipək çit sərin,
Çadır açın Anakardan ötəri,
Yüksək olsun gərək şair dəyəri,
Qoşqu verin ona ikitəkərli,
Hərdən-birdən hər nə çıxır heç nədən.

Şair güldü, saçlarını daradı,
Ayağının şişlərini sarıdı,
Yüzbaşılar ona boş yer aradı,
Dedi:-Tunqər harda, yerim ordadı,
Hərdən-birdən hər nə çıxır heç nədən.

Bunca şair yaxın oldu Tunqərə,
Onla getdi döyüşlərə, hər yerə,
Mahnı qoşdu, şeir yazdı ellərə,
Hərdən, birdən hər nə çıxır heç nədən.

***

Turq buyurur, bir az danış özündən,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.
-Mən nağılam, iki ölkə nağılı,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.

Iki dildə danışıram, yazıram,
Yazıda yox, bu yollarda azıram,
Deyingənəm, ancaq burda susuram,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.

Şairlikdən əl çək, deyir, anamgil,
Minellisən, deyir mənə atamgil,
Iki üzlü qruşam mən elə bil,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.

Bal dilim var, ancaq bu dil ikidir,
Daş ürəyim çəkişmədə çəkidir,
Həm də məni bu iki dil bərkidib,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.

Dediyimi orda alıb yazıllar,
Bir yox, mənə iki sonev qazıllar,
Həm sevirlər, həm də məndən bezirlər,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.

Bir boyada, heydə iki torpağım,
Ikisi də ata, ana qucağı,
Bura ata, ora ana oymağım,
Iki gözüm, iki əlim, ayağım,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.

Həm orada, həm burada qonağam,
Iki yerə doğma deyil, yamağam,
Otdan uca qalxan vecsiz alağam,
Iki ağzı iti olan bıçağam,
Iki yeri birləşdirən sancağam,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.

Atam orda, anam burda evlənib,
Mənə ikidamar oğlan söylənib,
Yolum bağlı olub, gözüm püflənib,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.

Orda duyğu, burda uyğu gözəldir,
Orda sayqı, burda qayğı gözəldir,

Orda alqı, burda satqı gözəldir,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.

Orda bilmək, burda ölmək yaxşıdır,
Orda görmək, burda sevmək yaxşıdır,
Orda alqı, burda satqı yaxşıdır,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.

Ta nə deyim, böyük Tunqər bağışla,
Alınyazım, öyləmələr, qarqışlar,
Məni ya öy, ya da pislə, alqışla,
Keçmiş günlər öyüd dolu nağıldır.

Uğureldə döyüş söylənci

Uğureli tapdamışdı Çinelli,

Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.
Təbəteldən gəlmişdilər yardıma,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Yur qalmışdı ondan, bundan asılı,
Getmişdilər Misirelə hamılı,
El qancılla vuruşsa da, basılıb,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Ana, bala, arvad, uşaq qırılıb,
Qapı-baca, ev soyuyub, yarılıb,
Mal-qarası Çinçayelə sürülüb,
Ölən ölüb, qalanlarsa yorulub,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Sayan, Tantan yürüş etdi azqına,
Təbətelli basqın etdi basqına,
Son qoysa da qanlı qorxunc qırğına,
Çinellilər əl atdılar yanğına,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.
Sayan dedi:-Bu vuruş yox qırğındır,
Bura lapdan basqın edən satqındır,
Uğurellə Təbət lap yaxındır,
Bizim toplum yarı-yarı qadındır,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Ilk vuruşda Sayan ağır yaralı,
Qan itirib, üzü, gözü saralıb,
Tantan ondan çox-çox düşüb aralı,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Yanır meşə, yanır kol-kos, ev, çəpər,
Tunq hardasan, gəl, gör nə var, gör nələr,
Bir yaraqlın on çinliyə güc gələr,
Tez gəl, çatdır sən özünü birtəhər,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Heysiz Sayan dağ yoluna baxırdı,
O, Tunqəri son uduqda çağırdı,
Kimsə onu boğazlayıb, boğurdu,
Tunqər gəldi, nərildəyib, bağırdı,
Gözlərində sanki şimşək çaxırdı,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Çinellilər eşitdilər Tunq gəlib,

Ilk vuruşda acıqandan yüz ölü,
Hamı Tunqu yenilməyən güc bilir,
Bir qılıncla neçəsini tən bölür,
“Qaçaq-qaçaq, gözü qanlı Tunq gəlir”,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Sayan Tunqun qoruyaraq dalını,
Üzdü qancıl quldurların qolunu,
Kəsdi Çinə qaçanların yolunu,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Çıxdı Çinin yüzbaşısı qabağa,
Dedi:-Acıq, daraşmışıq otdağa,
Bıçaq gəlib dayanıbdır qırtlağa,
Çörək üçün biz qalxmışıq ayağa,
Sarılmışıq atda-butda yarağa,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Tunqər dedi:-Siz uğursuz quldursuz,
Nə Çinlisiz, nə Minelli, qatırsız,
Siz kimsizsə, içdən, çöldən qotursuz,
Hara gəldi daraşırsız, çapırsız,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Uğurelin yiyəsi var, eli var,
Əkbitəndə, Uruyerdə əli var,
Daşı dələn, daşdan keçən dili var,
Acıqanı süpürtdəyən seli var,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Al, bu oxdur, bu biridir, bu dördü,
Yüzbaşının döş-başını ox örtür,
-Get, sonevdə danışarsan nə gördün,
Indi dayan səni görüm yanpörtü,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Iki yerə parçalanır yüzbaşı,
Sonra yerdə dığırlanır boş başı,
Sonra göydə lapdan bir səs dolaşır:
“Qaçın bitdi Tunqla quldur savaşı”,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Yandı elin ev-eşiyi, taxılı,
Çox qapılar qaldı bağlı, qapalı,
Ancaq Turqər qovdu, qırdı qancılı,

Basar çıxdı Mindiyarın oğulu,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.
Tunqər qırdı, qovdu, çatdı Çinçaya,
Çıxdı onun qabağına el-oba,
Dedilər ki, qonaq qalsın Tunq ata,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Dedilər ki, burdan qovsun qulduru,
Burada da onlar çox kənd yandırıb,
Qopart bizim yaxamızdan andırı,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Sayan Tunqu Təbətelə gətirdi,
Onlar üç gün Tantangildə oturdu,
Ayrılığı yol üstündən götürdü,
Yel də qapar yiyəsizdən nə gəldi.

Təbətel Söyləncі

Təbət yolu dağdır, daşdır, kəsəkdir,
Çətin yolla adam tapır istəyin.
Turqər, Tunqər Təbəteldə görüşdü,
Çətin yolla adam tapır istəyin.

Yazı cənnət, qışı sərtdir qurdutək,
Qız gülüşü boyasıda hər çiçək,
Quşu ürkək, ayısı cod, qışı bərk,
Çətin yolla adam tapır istəyin.

Öz tanrısı, öz inamı, öz sözü,
Nəyi varsa qonaq üçün düzülü,
Türkə bənzər Təbətlinin qaş-gözü,
Çətin yolla adam tapır istəyin.

Təbət min ev, iki enli küçədir,
Burda nə var tutumludur, incədir,
Hərdən burda Tunqər qalır, dincəlir,
Çətin yolla adam tapır istəyin.
Qan içməkdən, qan tökməkdən uzaqdır,
Qarı qalın, qızı qızılyanaqdır,
Qar içində çiçək qucaq-qucaqdır,
Geyim, toy, yas, elə Turansayaqdır,
Çətin yolla adam tapır istəyin.

Toy, bayramdır Turqər burda olanda,

Birdə Sayan, Tantan burda qalanda,
“Buzbulağın” tez-tez gözü dolanda,
Çətin yolla adam tapır istəyin.

Turqər, Tunqər Təbəteldə görüşdü,
Bir-birindən el-obanı soruşdu,
Sevinc, ağrı birbirinə qarışdı,
Çətin yolla adam tapır istəyin.

-Ata mən də kiçik oğlun Sayanam,
Səni işdə, sözdə anan, yayanam,
Acıqanın gözlərinə tikanam,
Çətin yolla adam tapır istəyin.

Təbəteldə baş öndərəm, başbaşı,
İşləyirəm elbaşıyla yanaşı,
Küsülülər gəlib burda barışır,
Çətin yolla adam tapır istəyin.

-Ta denən ki, Turan elə Sayandır,
Basılmayan Sayan qurddur, qaplandır,
Mindiyarın bir adı da Turandır,
Bu ad hələ Turər şahdan qalandır,
Çətin yolla adam tapır istəyin.

Sayab dedi:-Dön gəl bizim Turana,
Qobu yerə, Qobuçölə, arana,
Sən gəlməsən, inamsızlıq yaranar,
Batar ellər sarsıntıya, yamana,
Çətin yolla adam tapır istəyin.
Turq söylədi:-Turandayam, Çində yox,
Vuruşlarda arxadayam, öndə yox,
Harda olsam yaxındayam, gendə yox,
Çətin yolla adam tapır istəyin.

Turqər dedi:-Quldurları vurarıq,
Qancılları qova-qova yorarıq,
Daş, kol, tikan, çəpərləri yararıq,
Elçiçəyin arxasında durarıq,
Uğureli biz yenidən qurarıq,
Çətin yolla adam tapır istəyin.

Atasından utanırdı Elçiçək,
Getməyəydi Misirelə o gərək,
“-Bəsdir daha yığdım xalça, bər-bəzək,

Əldə tutum gərək qılınc, dəyənək",
Çətin yolla adam tapır istəyin.

Utanırdı, sıtqayırdı o hərdən,
"-Uğureli gərək quram yenidən,
Öz işimdə niyə belə kalam mən",
Çətin yolla adam tapır istəyin.

XII Bölmə
XXXIII QAPI

Sərtüz söyləncі

Suböləndə bir də Sərtüz doğuldu,
Doğul bir də, gəl, keçmişi yenilət.
Doğdusuna baxdı, güldü bu körpə,
Doğul bir də, gəl, keçmişi yenilət.

Ahur onu bir də çəkdi sınağa,
Dedi, "Daha son qoy qana, yarağa,
Inam yarat, üztutduya, ocağa,
Yardım elə təkə, aca, çolağa,
Doğul bir də, gəl, keçmişi yenilət.

Dedi,"Çoxalt suyu, otu, otlağı,
Al, geyindir ayaqyalın, çılpağı,
Qoyma batsın boğazında qırtlağı,
Doğul bir də, gəl, keçmişi yenilət.

Yay hər yana üztut, kəsi, bağışı,
İstə məndən günü, qarı, yağışı,
Yoluna sal ölüm ilə, doğuşu,
Başraq elə ikiyanlı barışı,
Düz yola sal Əhriməni, Alpisi,
Doğruluğa səslə qotur İblisi,
Qoy əl çəksin pis işlərdən kirisin,
Doğul bir də, gəl, keçmişi yenilət.

Ot yeyəni ət yeyəndən uzaq tut,
Əziləndən, basılandan soraq tut,
Güc deyənə, əl atana tutaq tut,
Doğul bir də, gəl, keçmişi yenilət.

Yerini tut keçmiş böyük Sərtüzün,
Qoy buyuruq olsun sənin hər sözün,